

Mevlidler ve Süleyman Çelebi Mevlidinin Terce-meleri” (Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi, sy. 1 [1975], s. 17-78).

KAYNAKÇA

Baliç, İsmail. “M. Tayyib Okiç (1902-1977)”. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*. 7/1-2 (1978), s. 330-336.

Cerrahoğlu, İsmail. “Prof. Muhammed Tayyib Okiç’in İlmî Çalışmaları ve Eserleri”. *Prof. M. Tayyib Okiç Armağanı*. Ankara 1978, s. XIII-XXVIII.

Cilacı, Osman. “Tayyib Hoca’dan Hatıralar”. *Prof. M. Tayyib Okiç Armağanı*. Ankara 1978, s. XLIX-LI.

Ertan, Veli – Küçük, Hasan. *Cumhuriyet Devri Din Eğitimi, Din Müesseseleri ve Din Âlimleri*. İstanbul 1976, s. 120-129.

Hatiboğlu, İbrahim. “Okiç, Muhammed Tayyib”. *DİA*. 2007, XXXIII, 336-338.

Prof. Muhammed Tayyib Okiç’in Hayatı ve Eserleri. Ankara 1969 (Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1968-1969 Albümü’nden ayrı basım).

Šabanović, Hazim. “Arap i Južni Sloveni”. *Enciklopedija Jugoslavije*. Zagreb 1955, I, 151.

Traljic, Mahmud. “(In Memoriam) Muhamed Tajib Okić”. *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*. sy. 7-8 (1982), s. 275-277.

Tülücü, Süleyman. “Merhum Prof. M. Tayyib Okiç’in Eserleri Üzerine”. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 5 (1982), s. 253-257.

◆ Salih TUĞ

◆ Süleyman KIZILTOPRAK

OKUL bk. MEKTEP

OKUL AİLE BİRLİĞİ

Okullara destek olmak amacıyla öğretmenler, okul idaresi ve velilerden oluşan birlik.

Çocuğun eğitim öğretimi için yalnızca okulda yapılan çalışmalar yeterli olmamaktadır. Eğitimde ailenin desteğini de almak ayrı bir önem taşımaktadır. Bu düşünce okul-aile birliklerinin kurulmasına zemin hazırlamış, Cumhuriyet’in ilk yıllarında “himaye heyetleri” adı verilen heyetler kurulmuştur. Türkiye’deki okul-aile birliklerinin öncüsü olarak kabul edilen himaye heyetleri 1931 yılındaki

İlkokullar Himaye Heyeti Talimatnamesi ile kurulmuşlar ve nizamnamesi gereği her yıl yenilenmişlerdir. Başlıca amaçları; muhtaç çocukları himaye etmek, onların sağlık, temizlik, devam sorunları ile ilgilenmek, ders eğitim araç gereçlerine katkıda bulunmak ve okul ile öğrencilerin maddi ihtiyaçlarını karşılamaktır. Himaye heyetleri bu amaçla yardımlar dışında Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kurumlardan da destek görmüştür. 1937-1938 eğitim öğretim yılında İstanbul sınırları içinde bulunan resmî ilkokullardaki 57.653 öğrenciden 14.526’sının yoksul ve yardıma muhtaç olduğu himaye heyetleri tarafından tespit edilmiştir. Bu yüzden daha fazla yardım yapabilmek için çalışmalar arttırılmış ve okul himaye heyetleriyle diğer hayır müesseselerinin ilkokullarda yardım ettikleri öğrenci sayısı arttırılmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında bu ihtiyaç daha da artmıştır.

III. Millî Eğitim Şûrası’nın (2-10 Aralık 1946) gündem maddelerinden biri aile ile okul arasında iş birliği sağlanması için gerekli önlemlerin alınması idi. Bu amaçla şûrada “aile-okul iş birliği komisyonu” kuruldu. Komisyon her ülkede olduğu gibi Türkiye’de de yeni hayat gelişmelerinin okul ve aile arasında daha fazla iş birliğini gerekli kıldığı konusu üzerinde odaklandı. İlkokullarda faydalı olmak için kurulan himaye heyetlerinin yer yer ciddi katkıları olduğu üzerinde duran komisyon aile ve okul birlikleri ile eğitimde toplum ve okul iş birliğinin daha sağlıklı gelişeceğini belirtip okul-aile birliklerinin okuldaki öğretmenler, öğrenci, aile veya velilerinden kurulacağını açıkladı. Bu çerçevede şûrada okul-aile birlikleriyle ilgili çeşitli kararlar alınmış ve bu birliklerin kurulmasının kolaylaştırılması istenmiştir (bk. Millî Eğitim Şûraları).

Bu şûradan sonra hazırlanan ve Talim ve Terbiye Kurulu’nun 31 Ocak 1947 tarih ve 25 sayılı kararıyla yayımlanan Okul-Aile Birliği Yönetmeliği bu alanda yayımlanan ilk yönetmeliktir. Yönetmelikle ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki bütün eğitim kurumlarında okul-aile birliği kurulacağı belirtilmiştir. Okul içerisinde faaliyette bulunan bir kurul olarak tasarlanan okul-aile birliklerinin doğal üyeleri öğretmenler ve öğrenci velileriydi. Öğrencinin okuldan ayrılmasıyla velinin üyeliği kendiliğinden düşmekteydi. Fakat bu durumdaki velilerin üyeliklerinin devam etmesini istiyorlarsa yazılı olarak başkanlığa başvurmaları gerekiyordu. Okul-aile birliğinin organları genel kurul ve yönetim kuruluydu. Genel kurulun her eğitim öğretim yılının başında toplanması planlanmıştı. Genel kurul, yönetim kurulunun tamamlanan ders yılına ait çalışma raporu ile yeni başlayan ders yılında na-

sıl çalışılacağı hakkındaki düşüncelerini müzakere edecek ve karara bağlayacaktı. Yönetmeliğe göre okul-aile birliklerinin okuldaki eğitim öğretim faaliyetlerinin ailelere tanıtılması, öğrencilerin sağlık, temizlik ve okula devam durumları ile ahlak ve karakter eğitimleri, öğrencilerin fikir ve iş eğitimi ile sosyal yönden eğitimi gibi temel problemler üzerinde durmaları gerekiyordu. Okul-aile birliklerinin kurulmasıyla okullardaki himaye heyetleri de kaldırılmıştır.

1947 yılında yayımlanan bu yönetmelikten sonra 1952, 1961, 1965, 1983, 2005, 2012 yıllarında bazı değişikliklerle yeni yönetmelikler yayımlanmıştır. 1961'de çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda da okul-aile birliklerine değinilmiştir. Aynı şekilde 14 Haziran 1973 tarihinde kabul edilen 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda da eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında iş birliğinin önemi belirtilmiştir. Kanunla okul-aile birliklerinin yoksul öğrenciler veya kardeş okullar için yardım toplamalarına ve bağış kabul etmelerine izin verilmiştir.

Bu kanun çerçevesinde çıkarılan 18 Mayıs 1983 tarihli Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nde okul-aile birliklerinin görevi okul, aile ve öğretmen arasındaki ilişkileri geliştirme olarak yer aldı. Okul-aile birliklerinin kuruldukları okulun adını kullanmaları mevzuat gereği zorunluydu. 1988'de yapılan XII. Millî Eğitim Şûrası'nda ve 1996'da yapılan XV. Millî Eğitim Şûrası'nda aile ve okul arasındaki iş birliğinin önemine vurgu yapıldı.

31 Mayıs 2005 tarihinde yenilenen yönetmelikte ise birliğin görev ve yetkileri oldukça geniş şekilde açıklandı. Bunun gibi daha önemli yönetmeliklerde belirtilen amaçların yanı sıra okul aile birliklerinin okul tarafından düzenlenen her türlü sosyal, kültürel, sportif vb. etkinliklerde okul idaresi ile iş birliği yapmaları, okulun bakım ve onarımlarına, teknolojik alt yapının güçlendirilmesine, araç gereç ve yayınların alınmasına katkı sunmaları okulun ihtiyaç duyduğu her türlü mal ve hizmeti satın almaları, öğrencilerin sağlığının korunmasında okul idarelerine destek olmaları, öğrencilerin iyi alışkanlıklar kazanmaları konusunda okul idaresine yardımcı olmaları beklendiği ifade edilmiştir. Bu çerçevede okula yapılan her türlü aynî ve nakdî bağışları kabul ederek kayıtlarını tutan okul-aile birlikleri okulda gelir getirici mekânları işletebilmiş, yoksul öğrenciler ile kardeş okullara destek vermiş, mevzuat çerçevesinde okul servis araçları ile de ilgilenmiştir.

En son 10 Haziran 2022 tarihli yönetmelik değişikliğinde okul-aile birliklerinden gerçekleştirecekleri bütün faaliyetlerde yürürlükteki mevzuata uygun hareket etmeleri istenmiş, yapacakları her türlü sosyal, kültürel, sportif vb. faaliyeti sosyal etkinlikler kuruluna inceletip okul müdürünün onayını almaları belirtilmiştir. Okuldaki eğitim öğretim faaliyetlerinin geliştirilmesi, okul, aile ve öğretmenler arasında iş birliğini sağlayarak öğrencilerin daha iyi yetişmesi için çalışması beklenen okul-aile birlikleri uygulamada nadiren de olsa zaman zaman kendilerini okulu yöneten karar mercii gibi görebilmekte ve okul yönetimleri ile anlaşmazlığa düşebilmektedirler.

KAYNAKÇA

Binbaşoğlu, Cavit. *Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi*. İstanbul 1995.

"Biri Giyer Biri Bakar". *Akşam*. 29 Kasım 1934.

"Fakir Talebeye Yardım". *Akşam*. 17 Aralık 1937.

Resmî Gazete. sy. 12062, 30 Temmuz 1965, s. 3-5; sy. 14574, 24 Haziran 1973, s. 1-5; sy. 18051, 18 Mayıs 1983, s. 7-14; sy. 25831, 31 Mayıs 2005; sy. 28199, 9 Şubat 2012; sy. 31862, 10 Haziran 2022.

Tebliğler Dergisi. sy. 420, 20 Şubat 1947, s. 163-164; sy. 1137, 23 Ocak 1961, s. 7-13.

Üçüncü Millî Eğitim Şûrası. Ankara 1990.

"Yoksul Çocuklar". *Akşam*. 23 Nisan 1938.

Mehmet GÜNDÜZ

OKUL İKLİMİ

Bir okulun karakterini betimleyen özelliklerinin bütünü.

Okul iklimi kavramı endüstri psikolojisi alanında yer alan örgüt (organization) iklimi kavramından beslenmektedir ve 1950'lere kadar bu kavramla pek karşılaşılmaz. Batıda sanayi döneminde hâkim olan üretim ve verimlilik odaklı paradigmalara okula ilişkin algıları da etkilemiştir. Sanayi döneminin algısı genel olarak eğitimi bir üretim süreci, okulu da bu üretimin gerçekleştirildiği yer olarak görür. Okul, eğitim hizmetlerinin üretildiği *fabrikalar* gibi tasavvur edilir. Verimliliği etkileyen ve üretimi arttırma ihtimali olan her değişken inceleme konusu olur. Yine aynı dönemin hâkim pozitivist bilim anlayışı ile bu değişkenler (güdülenme, liderlik, iş tatmini, kurumsal bağlılık/aidiyet, iletişim vb.) üretilen mal ve hizmetlerin niceliğini ve niteliği arttıracak manipülatif araçlar gibi ele alınır ve bi-